

Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігі
Б.Бейсенов атындағы Қарағанды академиясы

Сырттай оқу факультеті
Криминалистика кафедрасы

Бекітемін
Академия бастығының
оқу ісі жөніндегі орынбасары
з.ғ.д., профессор,
полиция полковнигі
З.С. Тоқыбаев

« ____ » _____ 2018 ж.

Пән бойынша жұмыстық оқу бағдарламасы (SYLLABUS)

SMZPN 3231 «Сот медицинасының және сот психиатриасының негіздері» пәні
бойынша
5В030300 – «Құқық қорғау қызметі» мамандығы

Оқыту нысаны: сырттай
Курс: 3
Кредит саны: 1
Дәріс: 3 сағат
Аралық бақылау: 2
Семинар: 3 сағат
Тәжірибелік сабақтар: 3 сағат
БООЖ: 1 сағат
БӨЖ: 35 сағат
Емтихан

Қарағанды 2018

5B030300 «Құқық қорғау қызметі» мамандығына арналған «Сот медицинасының және сот психиатриасының негіздері» пәні бойынша жұмыстық оқу бағдарламасы (SYLLABUS) , _____ б.

Құрастырғандар: ҚР ІІМ Б.Бейсенов атындағы Қарағанды Академиясы криминалистика кафедрасының профессоры, полиция полковнигі Б.С.Телемісов; кафедра оқытушысы, полиция капитаны Д.Ә.Жакудаев; кафедра оқытушысы, полиция аға лейтенанты Ж.Е.Айтжанов.

Криминалистика кафедрасының отырысында қарастырылды
«__» _____ 2018 ж., № __ хаттама

Кафедра бастығы А.Б.Жакулин

Академия Кеңесінің оқу-әдістемелік отырысында бекітілді
«__» _____ 2018 ж., № __ хаттама

© Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігі Баримбек Бейсенов атындағы Қарағанды академиясы, 2018 ж.

2.1. Негізгі ақпарат:

1. Шифр және мамандық атауы	5B030300 «Құқық қорғау қызметі»
2. Курс, семестр	3 курс. ж. 2016ж.
3. Пән циклы	Сот медицинасының және сот психиатриасының негіздері
4. Кредит саны	1
5. Сабақ өткізу орны	33, 34, 36 ауд.
6. Дәріскер	Криминалистика кафедрасының профессоры, полиция полковнигі Б.С.Телемісов. Криминалистика кафедрасының мекен - жайы: Қазақстан Республикасы ІІМ Бәрімбек Бейсенов атындағы Қарағанды академиясы, № 316,321 кабинет, тел. 2-39, 377, 30-33-88
7. Сабақ жүргізетін оқытушылар	Криминалистика кафедрасының профессоры, полиция полковнигі Б.С.Телемісов., криминалистика кафедрасының оқытушысы, полиция майоры С.О.Айдарбек, полиция капитаны Ериков М.Е., полиция капитаны Д.Ә.Жакудаев., полиция аға лейтенанты Айтжанов Ж.Е. Криминалистика кафедрасының мекен - жайы: Қазақстан Республикасы ІІМ Бәрімбек Бейсенов атындағы Қарағанды академиясы, № 316,321 кабинет, тел. 2-39, 377, 30-33-88

2.2. Пререквизиттер:

аталмыш оқу курсы басталар алдында білім алушылар қажетті жалпы құқықтық және теориялық білімдерді, негізгі заң пәндерін оқу үрдісінде осы білімдерді алады, нақтырақ айтқанда криминалистика, сот фотографиясы пәндерінде.

2.3. Постреквизиттер:

жоғарыда айтылған пәндерді меңгергеннен кейін, келесі пәндерді меңгеруі тиіс: «Сот экспертологиясы» және «Тергеу әрекеттеріне маманның қатысуы».

2.4. Пәнді қысқаша сипаттау:

«Сот медицинасының және сот психиатриасының негіздері» оқу пәні құқық қорғау органдары қызметкерлерімен қылмыстық істер бойынша сотқа дейінгі тергеп-тексеруде және сот талқылауында және азаматтық істер бойынша, сондай-ақ денсаулық сақтау саласындағы бірқатар нақты тапсырмаларында пайда болатын, медико-биологиялық сипаттағы сұрақтарды шешуде қолданатын зерттеудің арнайы әдістерін және адамның физиологиялық және патологиялық қалыпты жағдайын оқытады.

Пәнді оқытудың мақсаты – сотқа дейінгі тергеп-тексеру үрдісінде тірі адамдарды және мәйіттерді зерттеуде диагностикалық сипатта және медико-

биологиялық әдістерді қолдану ептілігі мен тәжірибелік дағдылану, білім алушылардың кешенді теориялық білімді қалыптастыру.

Пәнді оқытудың міндеттері:

- қылмыстарды сотқа дейін тергеп-тексеру және ашу үрдісінде пайда болатын, сот-медициналық сараптамасының теориясы мен тәжірибесінің мәселелерін білім алушылар зерделеу;

- білім алушылар жүйелілік және салыстырмалы саралау шеберлікті қалыптастыру және дамыту; сын тұрғысынан ойлау, өнімділік нысандары. Құқық қорғау қызметі саласында үзіксіз өздігінен даму және жеке қызметінің шеберлігінің салдарын дамыту;

- білім алушылар тұлға аралық қатынастарды қалыптастыру және зерттеулер жүргізу барысында командада жұмыс істей білу шеберлігі;

- білім алушылар зерттеу үрдісінде идентификациялық, классификациялық, диагностикалық және жағдайлық тапсырмаларды шешуде тірі адамдарға және мәйіттерге алдын-ала медико-биологиялық зерттеулер жүргізу шеберлігін қалыптастыру.

Тәрбиелік міндеттер: өндіруге бағытталған:

Қылмыстарды тергеп-тексеру мен ашуды қамтамасыз етуде заңдылық, әлеуметтік әділдік және кәсіби әдеп қағидалары түсінігін терең ұғыну.

Тұлғаға қарсы қылмыстарды тергеп-тексеру және ашу, жолын кесу тәжірибесінде медициналық білімнің рөлін, әдістері мен құралдарын ұсыну.

Әрбір білім алушы кәсіби деңгейін біліктілікті арттыру және өздігінен даму жолдары арқылы әрдайым көтеруі қажеттігі туралы түсіндіру.

Оқу нәтижелері:

Пәнді оқу нәтижесінде білім алушылар міндетті:

білу:

- сот медицинасы және психиатриясының санаттары мен фундаменталды түсінігі;

- құқық қорғау қызметінде арнайы білімді қолданудың мәселелері.

- сот медициналық және психиатриялық сараптама өндірісінің тәжірибесі мен әдістемесінің ерекшеліктері.

менгеру:

- дәлелдемелерді алу және бағалауындағы сот сараптамалық зерттеуіндегі құқық қолдану тәжірибесінің негізгі дағдылары;

- сараптамалық диагностика критерилері және ақпараттарды қолданудың тәжірибелік дағдылары;

- ғылыми-зерттеу және ғылыми-педагогикалық қызмет өзіндік дағдылары.

істей білу:

- ғылыми қызметте жинаған білімін соттық-сараптамалық және іздестіру қызметінде, криминалистика мәселелерін теориялық зерттеуде жүзеге асыру кезінде қолдану;

- көрсетілген ортада криминалистикалық және медициналық терминдерді еркін қолдану;

- ғылымның мәселелерін анықтау, зерттеудің тапсырмаларын құрастыру және қажетті әдістерді тандау;
- ғылыми-зерттеу және ғылыми-педагогикалық қызмет барысында пайда болған тапсырмаларды дербес шешу.

2.5. Пән бойынша тапсырмаларды орындау және тапсыру кестесі:

№	Жұмыс түрлері	Мазмұны және мақсаты	Ұсынылған әдебиеттер тізіміне сілтеме	Бақылау нысаны (рейтинг-шкалаға сәйкес)	Балл (рейтинг-шкалаға сәйкес)	Есеп беру нысаны	Тапсыру мерзімі
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Практикалық сабақта ауызша жауап беру	Жұмыстық оқу бағдарламасына сәйкес (силлабус)	Тақырып бойынша ұсынылған әдебиеттерді қолдану	Ағымдық бақылау (ауызша жауап беруі және сабақ барысында жұмысы бойынша бағаланады)	Барлық тақырыптар бойынша ауызша жауап беру 100 баллға дейін	Жауаптары оқу журналдарында бағаланады	Сабақтарға оқу жоспарымен сабақ кестесіне сәйкес
2	БООЖ сабақтарында ауызша жауап беру және баяндама жазу	Жұмыстық оқу бағдарламасына сәйкес (силлабус)	Тақырып бойынша ұсынылған әдебиеттерді қолдану	Ағымдық бақылау (ауызша жауап беруі және БООЖ сабағы барысында жұмысы бойынша бағаланады)	Барлық тақырыптар бойынша ауызша жауап беру 100 баллға дейін	Жауаптары оқу журналдарында бағаланады	БООЖ оқу жоспарымен және сабақ кестесіне сәйкес.
3	Межелік бақылауға дайындық	Тест	Семестр ішінде дайындалу	Аралық бақылау (коллоквиум)	100 баллға дейін	Жауабын бағасы «Платонусқа» қойылады	Оқу жоспарына сәйкес
4	Бақылау жұмысы	Жұмыстық оқу бағдарламасына сәйкес (силлабус)	Барлық оқу аралығында орындалады	Ағымдық бақылау (жазба жұмысымен бағаланады)	100 баллға дейін	Жұмыс журналға бағаланады	Оқу жоспарына сәйкес
5	Емтиханға дайындық	Емтихан сұрақтары	Барлық оқу	Қорытынды бақылау	50 баллға дейін	Жауабы емтиханд	Оқу жоспарын

			аралығын да дайындал у			а бағаланад ы	а сәйкес
--	--	--	---------------------------------	--	--	---------------------	----------

2.6. Курс саясаты

«Сот медицинасының және сот психиатриасының негіздері» пәнің оқу барысында келесі ережелер сақталуы тиіс:

1. Сабаққа кешікпеу.
2. Оқу сабақтарын себепсіз босатпау, босатқан жағдайда себебін көрсету (сырқатына байланысты- анықтама, өзге жағдайда түсініктеме жазу).
3. Білім алушылар жоспарланған сабақтарға жауап беруге дайын болуға міндетті және алдын-ала дайын болмаған және өткеріп алған тақырыптар сабақтар бойынша өтеулер қабылданбайды.
4. Ұсынылған әдебиеттермен міндетті түрде танысу және конспектілеу, тапсырмаларды орындау.
5. Сабақ барысында сөйлеуге тиым салынады және ұялы телефондары сөндірілуі болуы керек.
6. Оқу үрдісіне белсене қатысу.
7. Оқытушыларға және білім алушыларға қатысты шыдамды, ашық және шынайы болуы керек.

2.7. Ұсынылған әдебиеттер тізімі

№ р	Автор, атауы	Жылы, басылым орны
1. Нормативтік құқықтық актілер		
1.	Қазақстан Республикасының Конституциясы	1995 жылғы 30 тамыз. Алматы, «ЮРИСТ» баспасы (10.03.2017 жылғы өзгертулерімен және толықтыруларымен).
2.	Қазақстан Республикасының Қылмыстық–процестік кодексі	2014 жылғы 04 шілде. Алматы, «Норма-К» баспасы. (24.05.2018ж. жылғы өзгертулерімен және толықтыруларымен).
3.	Қазақстан Республикасының Қылмыстық кодексі.	2014 жылғы 03 шілде. Алматы, «Норма-К» баспасы. (09.01.2018ж. жылғы өзгертулерімен және толықтыруларымен).
4.	«Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы» Қазақстан Республикасының кодексі.	18.09.2009 ж. (24.05.2018ж. жылғы өзгертулерімен және толықтыруларымен).
5.	Қазақстан Республикасының «Сот-сараптамалық қызметі туралы» Заңы	10.10.2017 ж. жағдайы 18.04.2017 ж.
6.	Қазақстан Республикасының Тұңғыш Президенті - Елбасы Нұрсұлтан Назарбаевтың «Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайындағы дамудың жаңа мүмкіндіктері»	Қазақстан халқына Жолдауы, 2018 жыл 10 қаңтары.
2. Негізгі әдебиеттер		
7.	Правила судебно-медицинской экспертизы	Алмата. ЦСМ ЫЗ РК, 2002 г.

	трупа.	
8.	Основы судебной медицины и психиатрии.учебник. Н.Н.Величко	М.: Норма, 2001 г.
9.	Судебная медицина.В.Н.Волков.А.В.Датий. под ред. проф. А.Ф. Вольнского	М., ЮНИТИ 2002 г.
10.	Судебная медицина. Учебник.\под. Ред. В.В.Томилин	М.НОРМА.2001г.
11.	Применение положений судебной медицины в расследовании преступлений.учебное пособие.Виноградов В.И.	М.1981 г.
12.	Судебно-медицинское исследование вещественных доказательств.\В.В.Томилин	М.1990 г.
13.	Черепно-мозговая травма:Судебно-медицинский аспекты.\Попов В.Л.	П. Медицина 1990 г.
14.	Судебно-медицинская экспертиза: справочник юриста.	М., «Юрид. лит.», 2004 г.
15.	Осмотр трупа на месте его обнаружения:руководство для врачей\под ред. Матышева А.А.	М. «Юрид. лит.» 2005 г.
16.	Атлас-руководство по судебной медицины\Муханов А.И.	Волгоградская Академия МВД 2002.
17.	Белкин Р.С. Криминалистический букварь.	М.: Юристъ, 1997.
18.	Пиголкин Ю.И. Судебная медицина. Учебник.	М.: Медицина, 2003.
19.	Щадрин С.Ф., Гирько С.И., Николаев В.Н. и др. Судебная медицина. Общая и особенная сагати: Учебник для вузов.	М.: Эксмо, 2005.
20.	Шарипов С.Р., Жунусова А.Ж. Криминалистика: справочное пособие по криминалистической технике.	Карагандинская академия МВД РК им.Б.Бейсенова,2014.
21.	Шакенов А.О., Шарипов С.Р., Еленюк А.Г., Жунусова А.Ж. Справочник следователя.	Караганда, 2015.
3. Қосымша әдебиеттер		
22.	Хохлов В.В. Судебная медицина. Руководство.	Смоленск, 2003 г.
23.	Кустов А.М. Судебная медицина при расследовании преступлений: Курс лекций. Учебно-методическое пособие.	М.: Изд-во Моск. психолого-социал. ин-та, 2002.
24.	Акопов В.И. Судебная медицина в вопросах и ответах: Практическое пособие для юристов и врачей.	Ростов н/Д: Феникс, 2004.
25.	Крюков В.Н. Судебная медицина: Учебник для юр. Вузов.	М.: Норма, 2004.
26.	Гурочкин Ю.Д. Судебная медицина: Курс лекций.	М.: Право и закон, 2003.
27.	Ардашкин А.П., Недугов Г.В. Судебно-медицинская экспертиза трупов плодов и новорожденных (экспертно-правовая характеристика, гистологическая диагностика).	Самара: ООО «Офорт», 2006.
28.	Попов В.Л. Судебная медицина. Учебник.	СПб., Питер, 2002.
29.	Щадрин С.Ф., Гирько С.И., Николаев В.Н. и др. Судебная медицина. Учебно-методический комплекс для студентов вузов.	М.: Эксмо, 2005.

4. Ғаламтор көзі	
30.	http://adilet.zan.kz/rus Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің ресми Web-сайты
31.	http://web.kzi.kz/index.php/ru/ob-akademii Қазақстан Республикасы ИМ Б.Бейсенов атындағы Қарағанды академиясының ресми Web-сайты
32.	www.mvd.kz – Қазақстан Республикасының ИМ ресми Web-сайты
33.	http://prokuror.kz - Қазақстан Республикасының Бас прокуратурасының ресми Web-сайты
34.	http://pravstat.prokuror.kz/ - Қазақстан Республикасының статистика бойынша агенттігінің ресми Web-сайты
35.	www.zakon.kz – Қазақстан Республикасының заңнамаларының Web-сайты

2.8. «Сот медицинасының және сот психиатриясының негіздері» пәні бойынша сабақ жүргізудің тақырыптық жоспары

№ п/п	Тақырып саны	Тақырып атауы	дәрістер	семинарлық сабақтар	тәжірибелік сабақтар	БӨЖ		БӨЖ
						аудиториялық емес		
1	1	Сот медицинасы және психиатриясы пәні, әдістері және объектілері. Сот-медициналық сарапшысының процестік ережелері	1	1	1	1	1	11
2	2	Тірі адамдың сот-медициналық сараптамасы	1	1	1	1		12
3	3	Өлім және мәйіттің көріністері. Мәйіттердің сот-медициналық сараптамасы	1	1	1	1		12
Барлығы:			3	3	3	3	1	35

2.9. Сабақ жоспары

Дәріс сабақтары

Тақырып 1. Сот медицинасының пәні, әдістері және объектілері

Дәріс жоспары (1 сағат)

1. Европа мен Азияда сот медицинасы және психиатриясы тарихының пайда болуы мен дамуы.
2. Сот медицинасының пәні, объектілері мен міндеттері.
3. Сот медицинасының әдістері.

Дәріс тезистері

1. Медицина ғылымы бола отырып, сот медицинасы заң пәндерімен жиі жанасады. Сот медицинасының пайда болуы құқық ғылымының, сот ісін жүргізу мен мемлекеттік басқарудың қажеттерімен тарихи жағынан байланысты. Соңғылары сот медицинасының мазмұнына ғана емес, тіпті пәннің атауына да ізін қалдырған. Ал сот медицинасы әр кезде, әр мемлекетте, әр түрлі аталған.

Медицина қорытындысы түсінігі ежелгі Риме (448 ж. біздің з. д.) сот істерін үйлестіруші XII кесте сәйкес, зорлап өлтіру істері бойынша мәйітті қару кезінде, қала сыртында мәйттерді жағу, бала туудың заңдылығын анықтауда, бала асырап алу кезінде дәрігердің қатысуы қажет болатын.

Гиппократ (460 ж. біздің з. д.) аборт жасау және жүктіліктің мерзімін анықтау, жетілмеген сәбидің өмір сүру қабілетін, әртүрлі жарақаттар деңгейін қатысты сұрақтарды зерделеді.

I ғ. рим дәрігерлері жүктіліктің шекті мерзімін (11 ай) анықтау туралы заң жобасын талқылауға қатысты.

2. Сот медицинасы, екі білім саласына – медицина және құқық ғылым салаларына қатысы бар. Өзінің құрылымы жағына қарай әртүрлі медицина мамандығының тарауларымен ұштастырылған, оның дамуы медицина және жартылыстану тығыз байланысты медициналық ғылым. Сот-медицинасының мамандық ретінде маңызды ерекшеліктері, ол белгілі бір ағзаның және оның түрінің бұзылуын зерделеп қана қоймай, оның зерттеу объектісі адам болып табылатын, оның қалыпты физиологиялық және патологиялық жай-күйін қарастырады. Алайда, сот медицинасының көлемі ғылымның қажеттіліктерімен анықталады: сот медицинасының таңдаулы тарауларына медициналық мамандық және жаратылыстану бөлімдері, олардың ішінде мазмұны неғұрлым сот мақсаттарына жақындарын қарастырамыз.

Сол себепті сот медицинасында басқа медицина салаларында кездеспейтін тараулар түсіндіріледі.

Басқаша айтқанда, сот медицинасы деп медициналық және биологиялық сипаты бар мәселелер бойынша, дәрігердің сараптамалық бағалауына жататын, сот-тергеу тәжірибесінде пайда болатын қорытындылар беру. (дұрысында сот-медициналық сарапшы).

Сот медицинасы өзінің дамуы жағынан құқықтық тәжірибе қажеттігімен анықталған, мәселелері ортасы нақты анықталған жеке – дара пән ретінде қалыптасқан.

3. Сот медицинасының бір әдісі диалектикалық материализм болып табылады. Ұлы орыс ғалымы И.П.Павлов жоғары деңгейдегі нерв қызметі бойынша, физиология мен патологияның бірлігін, функцияларды локализациялау және өтеу туралы, сот-медицина мамандарына дейін сот медицинасының мәселелерін түсінуге және дамытуға әдістемелік түрде дұрыс жол ашылған: тиматогенез процесі, кенеттен қаза болу, оттектің жетіспеуі, улы заттар және басқалары.

Сот медицинасында медицинаның басқа да салаларда қолданылатын жеке зерттеу әдістері кеңінен қолданылады. Осылайша, тірі адамдарды тексеру

барысында әр түрлі клиникалық мамандықтарда қолданылатын зерттеу әдістері кеңінен қолданылады. Мәйіттерді зерттеуде гистологиялық, микробиологиялық, аспаптық, соттық және басқа әдістер қолданылды.

Тақырып бойынша ұсынылатын әдебиеттер тізімі: 2,3,4,5,8 (бөлімін қараңыз 2.7)

Дәріс сабақтары

Тақырып 2. Тірі адамдың сот-медициналық сараптамасы.

Дәріс жоспары (1 сағат)

1. Тірі адамдарға сот-медициналық сараптама тағайындау және жүргізу тәртібі мен негізі.

2. Денсаулыққа келтірілген зардаптар деңгейінің медико-құқықтық критерилері.

Дәріс тезистері

1. Сот медицинада өлім санатына, нысанына және түріне қарай бөлінеді. Өлімнің екі түрі бар: зорлық-зомбылық және зорлық-зомбылықсыз. Зиянды өлім адам ағзасына түрлі экологиялық факторлар - механикалық, химиялық, жылу және т.б. әсер етеді. Зорлық-зомбылықсыз өлім түрлі аурулардан (жүрек-тамыр жүйесі, тыныс алу органдары, онкологиялық және т.б.) туындайды.

Денсаулыққа зиян келтіргенде: денсаулыққа зиян келтіретін ауырлық дәрежесін анықтау және онымен байланысты басқа да бірқатар мәселелерді шешу; жалпы еңбекке қабілеттілік жоғалту дәрежесін анықтау; жұмысқа қабілеттілігінің жоғалту дәрежесін анықтау; венерологиялық аурумен инфекцияны белгілеу; АҚТҚ-жұқпасын анықтау; сезіктінің, айыпталушының, жәбірленушінің және куәнің денсаулығын, денсаулығының жай-күйін анықтауға; жасанды және патологиялық ауруларды анықтау (имитациялау, нашарлау, нашарлау және өзін-өзі зақымдау). Жыныстық жағдайды анықтаған кезде: нәпсіқұмарлық күйі (гермафродисизм); жыныстық қол сұғылмаушылық; жыныстық жетілу; өнімділік қабілеті (жыныстық қатынас, ұрықтандыру, тұжырымдама, ұрықтандыру қабілеті); жүктілік (бар, бар), бұрынғы босану, аборт. Жыныстық қылмыс кезінде: зорлау; бұзылған әрекеттер; содомия; лесбияндық. Басқа жағдайларда: жасын анықтау; адамды анықтау үшін.

Тірі адамдардың сот-медициналық зерттеуі амбулаторияларда жүргізілуі қажет. Бірақ ол емханаларда, стационарлық медициналық мекемелерде, тергеу бөлмесінде, сот отырысында және қылмыстық-атқару жүйесі мекемелерінде жүргізіледі.

Жәбірленушіні (сырттай) тек қана медициналық құжаттарда (стационардағы науқастың емделушінің тарихы, амбулаториялық емдеу амбулаториясы) экспертиза жасау тек сот сарапшысының жәбірленушіні тексеруді жүргізе алмайтын ерекше жағдайларда ғана жол беріледі және жарақат кезінде зардап шеккен адамның жағдайына, зақымдану сипатына, олардың клиникалық курсына, емдеу үдерісіне, зақымдану нәтижесіне және

сараптама жүргізу үшін қажетті басқа ақпаратқа және медициналық құжаттар болған кезде.

Ауыр жарақаттар кезінде (әуе кемелері, теміржол жарақаттары, бас сүйегінің бұзылуымен ауыр бас жарақаты және т.б.) өлім өте жылдам болуы мүмкін. Сонымен қатар белгілі бір аурулардан қайтыс болғанда (аорты аневризмасының өздігінен бұзылуы, жүрек тамырларының кенет тромбозы және т.б.) байқалады.

2. Денсаулығына зиян келтіру қылмыстық заңда және әртүрлі елдердің жалпы құқық салаларында қолданылатын заңды термин. Жарақат алу үшін синонимдер немесе дене жарақаты және ұқсас белгілер (ауру, патологиялық жағдай), бірақ ол белгілі бір юрисдикцияда дәл және шектеулі мағынада қолданылуы мүмкін. Бұл адамның физиологиялық жай-күйінің нашарлауына байланысты, бұл патология пайда болғанға дейінгі деңгейге байланысты. Алғашқы ауыр дене жарақатының анықтамасы 1803 жылы Лод Элленборо заңында пайда болды.

Адам жарақатына байланысты, сыртқы фактор оған әсер етсе, құқық қорғау органдары бірқатар мәселелер бойынша сот медицинасы шешімдеріне, оның ішінде: жарақаттар бар екеніне, олардың локализациясына, морфологиялық сипаттамаларына, ауру механизміне және т.б. Жарақаттануды зерделеудегі сот медицинасының міндеттері мен мүмкіндіктері лекциялар курсының үшінші бөлігінде егжей-тегжейлі талқыланады.

Тірі адамдарға келтірілген жарақаттардың сот-медициналық сараптамасы мәйітке қатысты ұқсас зерттеулерден ерекшеленеді. Тірі адамға зиян келтіргеннен кейін бұл зақымдану нәтижесінде медициналық көмек көрсетіледі. Тірі адам алған жарақаттар емдеу процестеріне байланысты уақытты өзгереді. Тірі адамның жарақатын зерттеудегі сот дәрігері мәйіттерде жиі қолданылатын жарақаттарды тергеудің барлық әдістерін қолданбайды.

Тақырып бойынша ұсынылатын әдебиеттер тізімі: 2,3,4,5,8 (бөлімін қараңыз 2.7)

Дәріс сабақтары

Тақырып 3. Өлім және мәйіттің көріністері. Мәйіттердің сот-медициналық сараптамасы.

Дәріс жоспары (1 сағат)

1. Өлімсіреу және өлім.
2. Мәйітті табылған жерінде қарау.

Дәріс тезистері

1. Өлімнің басталуы организмнің негізгі тіршілік функцияларын бұза отырып, жеке тіндердің және органдар мүшелерінің өмірлік белсенділігін кейіннен тоқтатады. Қарттардан (физиологиялық) өлім сирек кездеседі. Көбінесе қайтыс болу - ауру немесе түрлі факторлардың (жарақат, жоғары температура және т.б.) денесіне әсері.

Кейбір жағдайларда өлім келер алдында агонизм пайда болады. Ол организмдегі барлық өмірлік процестерді терең бұзумен сипатталады және бірнеше сағатқа, тіпті күндерге дейін созылуы мүмкін. Осы кезеңде жүрек және тыныс алу функциялары әлсіреді, көбінесе сана түссіз болады, өлі тері бозарып, мұрын өткір, жабысқақ тер пайда болады, дене температурасы төмендейді. Сана шатастырылған. Кейде ауру күйінде қайтыс болған адам қобалжып, кереуетке түсіп, әртүрлі жарақаттар әкелуі мүмкін (тырнақ, мойын, кеуде және дененің басқа бөліктері тырнақтарға). Агоналық кезең клиникалық өлім жағдайына ауысады.

Клиникалық өлім кезінде жүрек қызметінің тыныс алуын тоқтату және тоқтату, барлық органдар мен тіндердің оттегі ашығуының жоғарлауы байқалады. Медициналық көмекті уақтылы қамтамасыз ете отырып, кейде өлген адамды клиникалық өлімнен өмірге қайтаруға болады. Бұл мүмкіндік матадағы өмірдің сыртқы белгілері болмаған кезде осы кезеңде метаболизм процестерінің ең төмен деңгейде қалуына байланысты. Қарқынды терапияның үлкен табысының арқасында клиникалық өлім жағдайында болған көптеген науқастар өмірге қайта оралды. Клиникалық өлім 5-тен 6 минутқа дейін созылады, бірақ дененің төмен температурасы (гипотермия) оны біршама ұзартуы мүмкін.

Биологиялық өлу өлімнің келесі кезеңі болып табылады, ол маталар мен органдарда, ең алдымен орталық жүйке жүйесінің жоғары бөлігінде оттекті аштыққа, әсіресе церебральді қыртысқа ең сезімтал болған жағдайда қайтымсыз өзгерістерге ұшырайтын күйге көшу арқылы сипатталады. Бірнеше тіндердің және органдардың өздерінің өмірлік функцияларын ұзақ уақыт бойы сақтайды, бұл оларды бір адамнан екінші адамға (мәйіттен тірі адамға) көшірген кезде медициналық тәжірибеде пайдаланылады.

Алдамшы өлім - бұл организмнің өмірлік белсенділігі соншалықты әлсіреген, яғни өлім пайда болуы сырттан көрінетін жағдай. Мұндай қателерді болдырмау үшін, қайтыс болған адамдардың мәйіті, мысалы ауруханаларда, қайтыс болғаннан кейін екі сағаттан кейін ешқайда жіберілмейді. Көзге көрінетіндей қайтыс болғанда, зерттеушілер мен сарапшылар жазатайым оқиға болған жерде зардап шеккен адамдарды (ток соғуы, алкогольмен улану, есірткі, термиялық және күн шуағы, эпилепсия және т.б.) зерттеген кезде кездеседі. Осындай өлімге күдік тудырған жағдайда, зардап шегушіге алғашқы медициналық көмек көрсетіп, оны медициналық мекемеге жіберу жөнінде шаралар қабылдау қажет.

Өлім фактісі белгілердің бағдарлануына негізделеді, бұл жеңіліске ұшырайды. Түрлі тітіркендіргіштерге (термиялық, гетеросексуальдық) сезімталдық (реакция), мүйіздер мен оқушыларды рефлекстері, суккуленттер, қан кетулер және т.б.

2. Сот-медициналық сарапшысы жоғарыда сипатталған бағдар белгілерін, сондай-ақ өлімді анықтау үшін ертедегі кадастрлық өзгерістердің пайда болуына байланысты сенімді белгілерді пайдаланады.

Оқиға болған жерде және мәйітханада мәйітті қараған кезде, кемістіктердің, олардың мәйіттік түсі мен басып алынған аймағының (таралуы),

жоғалуы немесе қысым астында түссіздіктің болуы және ауырлығына назар аударылады. Жас дені сау адамдарда мэйіттік дақтар, әдетте, бүкіл артқы жағында және ішінара бүйірлік беттерде орналасқан, көгілдір-қызыл, әдетте анық айтылады. Механикалық асфиксия және тез өлімнің басқа түрлері болған кезде, қан сұйық күйінде болғанда, кадастрлық дақтар мол, диффузиялық, көк-күлгін. Үлкен қан жоғалту кезінде, сондай-ақ қарт адамдарда немесе сарқылған кадрверстік дақтарда әдетте баяу дамиды және олар нашар көрінеді, бос орындарда шектелген.

Кейбір улану кезінде кадовериялық кемістіктер ерекше қызғылт-қызыл (көміртегі моноксиді), шие (водороден қышқылы және оның тұздары), сұр-қоңыр (бертолет тұзы, нитраттар) болады. Мэйіттік дақтар қанның гемоглобинінің өзгеруіне байланысты. Кейбір жағдайларда қоршаған ортаның мэйіті өзгерген кезде өзгеруі мүмкін. Мысалы, су жағасындағы суға батқан адамның мэйіті табылған кезде, көк түсті күлгін түстің түсі қызғылт-қызыл түске боялған, ауадағы оттегі енуіне байланысты көк түстің күлгін түстері пайда болады.

Тақырып бойынша ұсынылатын әдебиеттер тізімі: 2,3,4,5,8 (бөлімін қараңыз 2.7)

Семинар сабақтары

Тақырып 1. Сот медицинасы және психиатриясы пәні, әдістері және объектілері. Сот-медициналық сарапшысының процестік ережелері. (1 сағат).

Бақылау сұрақтары:

1. Европа мен Азияда сот медицинасы және психиатриясы тарихының пайда болуы мен дамуы.
2. Сот медицинасы мен психиатриясы пәні, объектілері мен міндеттері.

Тақырып бойынша ұсынылатын әдебиеттер тізімі: 2,3,4,5,7,9,10,14,15 (бөлімін қараңыз 2.7)

Тақырып 2. Тірі адамдың сот-медициналық сараптамасы. (1 сағат).

Бақылау сұрақтары:

1. Тірі адамдарға сот-медициналық сараптама тағайындау және жүргізу тәртібі мен негізі.
2. Денсаулыққа келтірілген зардаптар деңгейінің медико-құқықтық критерилері.

Тақырып бойынша ұсынылатын әдебиеттер тізімі: 2,3,4,5,7,9,10,14,15 (бөлімін қараңыз 2.7)

Тақырып 3. Өлім және мэйіттің көріністері. Мэйіттердің сот-медициналық сараптамасы. (1 сағат).

Бақылау сұрақтары:

1. Өлімсіреу және өлім.

2. Мәйіттің көріністер.
3. Мәйітті табылған жерінде қарау.

Тақырып бойынша ұсынылатын әдебиеттер тізімі: 2,3,4,5,7,9,10,14,15
(бөлімін қараңыз 2.7)

Тәжірибелік сабақтары

Тақырып 1. Сот медицинасы және психиатриясы пәні, әдістері және объектілері. (1 сағат).

Бақылау сұрақтары:

1. Сот медицинасының пәні және оның даму тарихы.
2. Сот-медициналық қызметінің құқықтық негізі.

Тапсырма:

Сұрақтарды қарастырып болғаннан кейін, білім алушылар сот медицинасының пәні, объектілері мен міндеттері түсініктерін конспектілеу.

Тапсырмаларды орындау туралы әдістемелік нұсқаулар: білім алушылар әдебиеттерді зерделеуі және конспектілеуі қажет.

Тақырып бойынша ұсынылатын әдебиеттер тізімі: 2,3,4,5,7,9,10,14,15
(бөлімін қараңыз 2.7)

Тақырып 2. Сот-медициналық сараптамасының процесстік және ұйымдастырушылық сұрақтары. (1 сағат).

Бақылау сұрақтары:

1. Куәландырудың сараптамадан айырмашылығы.
2. Сараптама тағайындау тәртібі.
3. Міндетті сараптама тағайындау.

Тапсырма:

Сұрақтарды қарастырғаннан кейін, білім алушылар оқытушы ұсынған қылмыс фабуласына сәйкес, сараптама тағайындау туралы қаулы құрастырады. Тапсырмалар жазбаша орындалып, оқытушыға тексеруге тапсырылады.

Тапсырмаларды орындау туралы әдістемелік нұсқаулар: білім алушылар оқытушы ұсынған қылмыс фабуласына сәйкес, сараптама тағайындау туралы қаулы құрастырады.

Тақырып бойынша ұсынылатын әдебиеттер тізімі: 2,3,4,5,7,9,10,14,15
(бөлімін қараңыз 2.7)

Тақырып 3. Денсаулықтың бұзылуы және әртүрлі сыртқы әсерлердің салдарынан келтірілетін өлім (1 сағат).

Бақылау сұрақтары:

1. Сот медицинасындағы зақымданудың түсінігі.
2. Сот-медицина тәжірибесіндегі жарақаттардың түрлері.
3. Механикалық жарақаттаудың нәтижесінде пайда болатын зақымдар.

Тапсырма:

Сұрақтарды қарастырып болғаннан кейін, білім алушылар жарақаттар түрлерін конспектілеу.

Тапсырмаларды орындау туралы әдістемелік нұсқаулар: білім алушылар әдебиеттерді зерделеуі және конспектілеуі қажет.

Тақырып бойынша ұсынылатын әдебиеттер тізімі: 2,3,4,5,7,9,10,14,15 (бөлімін қараңыз 2.7)

Оқытушының жеткешілігімен білім алушының өзіндік жұмысы

Тақырып 1. Сот медицинасы және психиатриясы пәні, әдістері және объектілері. Сот-медициналық сарапшысының процестік ережелері.

Сабақ №1 (аудиториялық емес – 1 сағат):

1. Сот медицинасының пәні.
2. Сот-медициналық тәжірибесінде кездесетін зақымдаулардың түрлері.
3. Механикалық зақымдау нәтижесінде пайда болатын жарақаттар.
4. Қару және механикалық әсер етумен байланысты жарақаттардың жіктемесі.
5. Сот-медициналық сарапшыларының қызметін реттейтін нормативтік актілер.

БОӨЖ өткізу нысаны: сабақ коллективті-топтық кеңес беру нысанында өткізіледі.

Білім алушыларға қажетті: маман қызметін ұйымдастырудың құқықтық негізінің теориялық білімін алу.

Тақырып бойынша ұсынылатын әдебиеттер тізімі: 2,3,4,5,7,9,10,14,15 (бөлімін қараңыз 2.7)

Білім алушының өзіндік жұмысы

Тақырып 1. Сот медицинасы пәні, мазмұны және міндеттері (11 сағат)

Білім алушылар оқуы қажет:

1. Сот медицинасы пәні.
2. Сот медицинасы әдісі.
3. Сот медицинасының мазмұны.

Тақырып бойынша ұсынылатын әдебиеттер тізімі: 2,3,4,5,7,9,10,14,15 (бөлімін қараңыз 2.7)

Тақырып 2. Тірі адамдың сот-медициналық сараптамасы. (12 сағат).

Білім алушылар оқуы қажет:

1. Денсаулыққа келген зиянның ауырлық деңгейінің медициналық-құқықтық өлшемдері.

2. Жәбірленушілерге, сезіктілерге және өзге де тұлғаларға қатысты сот медициналық сараптамасын ұйымдастыру тәртібі және себептері.

3. Денсаулыққа келтірілген зиянның ауырлық деңгейін анықтау.

4. Денсаулыққа келген зиянның ауырлық деңгейінің өлшемдері.

Тақырып бойынша ұсынылатын әдебиеттер тізімі: 2,3,4,5,7,9,10,14,15 (бөлімін қараңыз 2.7)

Тақырып 3. Өлім және мәйіттің көріністері. Мәйіттердің сот-медициналық сараптамасы. (12 сағат).

Білім алушылар оқуы қажет:

1. Мәйіттердің сот-медициналық сараптамасымен шешілетін сұрақтарын.

2. Мәйітті зерттеудің түрлері.

3. Мәйітті сот-медициналық зерттеу техникасы.

Тақырып бойынша ұсынылатын әдебиеттер тізімі: 2,3,4,5,7,9,10,14,15 (бөлімін қараңыз 2.7)

2.10. Пәнді оқыту бойынша әдістемелік ұсыным

«Сот медицинасының және сот психиатриасының негіздері» оқу пәні құқық қорғау органдары қызметкерлерімен қылмыстық істер бойынша сотқа дейінгі тергеп-тексеруде және сот талқылауында және азаматтық істер бойынша, сондай-ақ денсаулық сақтау саласындағы бірқатар нақты тапсырмаларында пайда болатын, медико-биологиялық сипаттағы сұрақтарды шешуде қолданатын зерттеудің арнайы әдістерін және адамның физиологиялық және патологиялық қалыпты жағдайын оқытады.

Пәнді оқытудың мақсаты – сотқа дейінгі тергеп-тексеру үрдісінде тірі адамдарды және мәйіттерді зерттеуде диагностикалық сипатта және медико-биологиялық әдістерді қолдану ептілігі мен тәжірибелік дағдылану, білім алушыларда кешенді теориялық білімді қалыптастыру.

Пәнді оқыту келесідей оқу пәндерімен «Криминалистика» және «Қылмыстық процесс» байланыстыра отырып жүргізілуі қажет.

«Сот медицинасының және сот психиатриасының негіздері» оқу пәні 3 тақырыптан тұрады.

Пәнді оқытудың міндеттері:

- қылмыстарды сотқа дейін тергеп-тексеру және ашу үрдісінде пайда болатын, сот-медициналық сараптамасының теориясы мен тәжірибесінің мәселелерін білім алушылар зерделеу;

- білім алушыларда жүйелілік және салыстырмалы саралау шеберлікті қалыптастыру және дамыту; сынтұрғысынан ойлау, өнімділік нысандары. Құқық қорғау қызметі саласында үздіксіз өздігінен даму және жеке қызметінің шеберлігінің салдарын дамыту;

- білім алушыларда тұлға аралық қатынастарды қалыптастыру және зерттеулер жүргізу барысында командада жұмыс істей білу шеберлігі;

- білім алушылар зерттеу үрдісінде идентификациялық, классификациялық, диагностикалық және жағдайлық тапсырмаларды шешуде

тірі адамдарға және мәйіттерге алдын–ала медико-биологиялық зерттеулер жүргізу шеберлігін қалыптастыру.

«Сот медицинасының және сот психиатриасының негіздері» оқу пәнін жүзеге асыру дәріс және тәжірибелік сабақтар, сонымен қатар оқытушымен өзіндік жұмыс барысында оқытудың келесідей әдістері қолданылады: ынталандыру, түсіндіру, мәселелі-іздеу, тәжірибелік, көрнекілік, (демонстрациялық, иллюстрациялық), ауызша (көрсету, талқылау), білім мен дағдыны өтеу, сондай-ақ білім алушылар білім деңгейін бақылау.

Көрнекілік, мультимедиялық жүйелерді, фототехникалық және криминалистикалық құралдарды: микроскоптар, криминалистикалық лупалар, әртүрлі жарықтардың көмегімен іздерді зерттеу құралдары.

2.11. Тәжірибелік жұмыстарды орындау бойынша нұсқаулық пен әдістемелік ұсыным

Алған териялық білімді бекіту мақсатында, тәжірибелік дағды мен шеберлікті қылыптастыру мақсатында тәжірибелік сабақтар жүргізіледі. (оқу-әдістемелік және криминалистика аудиторияларында).

Тәжірибелік сабақтарды өткізу кезінде оқытушының қарауы бойынша қолданылуы мүмкін әр түрлі формалары (топтық жаттығулар, есептер шығару, талдау, зерттеу нәтижелері маманның немесе сарапшының қорытындысымен). Сонымен қатар, арнайы сабақты өткізу түрі қолданылады, жеке тапсырмаларды орындау бойынша оқу маман қорытындылары. Сабақ өткізу барысында білім алушылар, әртүрлі зерттеу әдістерді қолданады (көзбен шолып қарау, микроскопиялық талдау, зерттеу көрінісін оңтайландырады аймағында спектрін және т. б.) және техникалық құралдарды (ұлғайтқыш лупалар, микроскоптар, жинақтары жарық және т. б.).

Тапсырмаларды орындау кезінде білім алушылар ақпараттық парақтарды қолданады, сараптамалық әдістерді, анықтамалық материалдар, маманның (сарапшының) қорытындысының үлгілері. Дайындалған маман қорытындысы иллюстративті материалдарымен (қорытындыға фотокесте) тексеруге тапысырылады.

Тәжірибелік сабақтарға дайындалу барысында ұсынылған әдебиеттер зерделенуі керек.

«Сот медицинасының және сот психиатриасының негіздері» оқу пәнінің маңызды мәселелері бойынша тест тапсырмалары қоданып тестілеуден өтеді.

Түсініксіз, даулы, мәселелі сұрақтар бойынша білім алушылар кафедра оқытушыларынан кеңестер ала алады.

2.12. Өзіндік бақылауға арналған тест тапсырмалары

1. Сот-медициналық сарапшы мәйітті зерттеу барысында бекітуге міндетті:

- А. Зорлап өлтірудің түрін
- Б. Өлім санаттарын
- В. Өлім түрлерін

- Г. Өлу жағдайын
- Д. Зақым келу механизімін

2. Жалған қорытынды бергені үшін сот-медициналық сарапшыға қолданылатын шаралар:

- А. Айыппұл
- Б. Көпшілік алдында ұялту
- В. Қылмыстық сипаттағы шаралар
- Г. Тәртіптік сипаттағы шаралар
- Д. Әкімшілік сипаттағы шаралар

3. Өз міндеттерін орындаудан бас тартқаны немесе жалтарғаны үшін сот-медициналық сарапшыға қолданылуы мүмкін шаралар:

- А. Әкімшілік сипаттағы.
- Б. Қылмыстық сипаттағы.
- В. Айыппұл.
- Г. Көпшілік алдында ұялту.
- Д. Тәртіптік сипаттағы.

4. Сот-медициналық сараптама денсаулыққа келтірілген зиянның ауырлығының негізінде жүргізіледі:

- А. Медициналық мекеменің жіберуімен
- Б. Анықтау органының қаулысымен
- В. «Жедел көмек» ілеспе парағымен
- Г. Соттың анықтауымен
- Д. Тергеушінің қаулысымен

5. Денсаулыққа орта ауырлықта зиян келтіру белгілері болып:

- А. Өміріне қауіпті денсаулығыназиян келтірілуі.
- Б. 3 аптадан ұзақ мерзімге денсаулығының бұзылуы
- В. 6 күннен кем емес, 3 аптадан аспайтын қысқа мерзімге денсаулығының бұзылуы
- Г. Еңбек қабілетінің үштен бірін жоғалту (10%-нан 30%-ға)
- Д. Бет әлпетінің қалпына келмейтіндей бұзылуы

6. Денсаулыққа жеңіл зиян келу белгілері:

- А. Денсаулығының ұзақ уақытқа бұзылуы
- Б. Денсаулығының қысқа уақытқа бұзылуы
- В. Еңбек қабілетін тұрақты түрде үштен бірін жоғалту
- Г. Еңбек қабілетінің 10% тұрақты түрде жоғалту
- Д. Өмірге қауіпті болмауы

7. Тірі адамдарға сот-медициналық сараптамасы жүргізіледі:

- А. Емдеуші дәрігер
- Б. Сот-медициналық сарапшы

- В. Фельдшер
- Г. Дәрігер-сарапшы
- Д. Емдеу мекемесінің бас дәрігері

8. Бет әлпетін көріксіздендіру фактісі анықталады:

- А. Дәрігер– косметолог
- Б. Тергеуші
- В. Сот-медициналық сарапшы
- Г. Сот

9. Қандай көрсетілген әрекеттер дәрігердің қателігі болып табылады?

- А. Қатты іш ауруы белгілері бойынша ауруды ауруханаға жатқызудан бас тартса
- Б. Ауруға қатысты дәрігердің бейберекет қарауы
- В. Ережеден шығып кетуіне байланысты ауруға дұрыс диагноз қоймауы
- Г. Ауырған тістің орнына ауырмаған тісті экстракациялау
- Д. Ауыр және көлемді операцияны орындау барсындағы техникалық ақаулар

10. Медициналық қызметпен байланысты қасақана қылмыс болып:

- А. жазатайым оқиға
- Б. заңсыз аборт жасау
- В. Дәрігердің қателіктері
- Г. Ауруға көмек көрсетпеу
- Д. Индетпен күресу мақсатында тәртіпті бұзу

11. Медициналық қызметкерлердің абайсыз әрекеттері болып:

- А. Есірткі және өзге күшті әсер етуші заттарды дайындау және айналдыру
- Б. Медициналық тәжірибедегі жазатайым оқиғалар
- В. Ауруға көмек көрсетпеу
- Г. Дәрігердің қателіктері

12. Денсаулыққа ауыр зиян белгілері:

- А. Өмірге қауіпті денсаулыққа зиян келуі
- Б. Денсаулықтың ұзақ уақытқа бұзылуы
- В. Еңбек қабілетінің үштен бірін тұрақты түрде жоғалту
- Г. Жүктілікті үзу
- Д. Көру қабілетін жоғалту

13. Өмірге қауіпті жарақаттар болып:

- А. Дененің I – II кеуде омыртқаларының жұлынның қызметін бұзбай сынуы
- Б. Қуыққа зақым келуі
- В. Бас бет сүйегінің сынуы

Г. Дененің V кеуде омыртқаларының жұлынның қызметін бұзбай сынуы
Д. Көкеттің жыртылуы

14. Сот медицинасының әдістерін көрсетініз.

А. Жалпы диалектикалық-материалистикалық әдіс

Б. Жалпы ғылыми әдіс

В. Арнайы әдістері

Г. Танымның жеке ғылыми әдістері

15. Сот-медициналық сараптама объектілерін көрсетініз.

А. Тірі адамдар

Б. Мәйіттер

В. Заттай дәлелдемелер

Г. Сот-медициналық сараптама теориясы

16. Сот медицинасындағы зерттеудің арнайы әдістерін көрсетініз.

А. Қаза табу уақытын анықтау

Б. Генотипоскопиялық әдіс

В. Тұлғаны идентификациялау

Г. Қаза тапқанға дейінгі немесе қаза тапқаннан кейінгі зақымды анықтау

17. Сот-медициналық сараптама бюросының бөлімшелерін көрсетіңіз.

А. Танатология бөлімі

Б. Сот-медициналық амбулатория

В. Сот-биологиялық бөлім

Г. Сот-химиялық бөлім

Д. Криминалистикалық бөлім

18. Сот-медициналық сараптама түрлерін көрсетініз.

А. Алдын-ала

Б. Алғашқы

В. Қайталама

Г. Қосымша

19. Зерттеу ауқымына қарай сот-медициналық сараптама түрлерін көрсетініз.

А. Қайталап

Б. Қосымша

В. кешенді

Г. Негізгі

20. Мамандарды жұмылдыруы бойынша сот-медициналық сараптама түрлерін көрсетініз.

А. Кешенді

Б. Жеке дара

- В. Комиссиялық
- Г. Негізгі

21. Біртектес білім саласы бойынша сот-медициналық сараптама түрлерін көрсетіңіз.

- А. Біртектес
- Б. Аралас
- В. Комиссиялық
- Г. Кешенді

22. Қандай жағдайда міндетті сот-медициналық сараптама деп аталады?

- А. Өлім жағдайын анықтауда.
- Б. Куәгердің және жәбірленушінің психикалық және физиологиялық жағдайын анықтау.
- В. Айыпталушының, сезіктінің психикалық жағдайын анықтау.
- Г. Айыпталушының, сезіктінің және жәбірленушінің жас шамасын анықтау.

23. Сот-медициналық сараптама кіммен тағайындалады?

- А. Тергеушімен
- Б. Сот-медициналық сараптама бюросының бастығымен
- В. Сотпен
- Г. Муниципалдық органдармен

24. Сот-медициналық сарапшысының міндеттерін көрсетіңіз.

- А. Сот, прокурор, тергеу, анықтауды жүргізуші органдарының шақыруымен келу
- Б. Сараптама жүргізуге қажетті материалдарды талап етуге
- В. Іс бойынша нақты сұрақтар бойынша сараптама жүргізу
- Г. Сараптама затына қатысы бар іс материалдарымен танысу.

25. Сот-медициналық сарапшысының құқықтарын көрсетіңіз.

- А. Алдына қойылған сұрақтары бойынша сот-медициналық объективті қорытынды беру.
- Б. Сараптама мақсаты мен міндеттерін білу.
- В. Сараптама затына қатысы бар іс материалдарымен танысу.
- Г. Сараптама жүргізуге қажетті материалдарды талап етуге

26. Қылмыстық іс бойынша қандай өндірістерге сарапшы қатысады?

- А. Егер ол азаматтық талапкер болса
- Б. Егер ол жәбірленушінің туысы болған жағдайда
- В. Егер ол іс бойынша ревизия жүргізген болса
- Г. Егер ол іс бойынша анықтаушы ретінде қатысқан жағдайда

27. Сот-медициналық білімді қолданудың процестік емес нысанын көрсетініз.

- А. Жедел-ізвестіру қызметіне қатысу
- Б. Сотқа дейінгі тексеруге қатысу
- В. Заттай дәлелдемелерді қарауға қатысу.
- Г. Тергеушіге кеңесші ретінде көмек көрсету

28. Сарапшы қорытындысының құрылымдық бөліктерін көрсетініз.

- А. Кіріспе
- Б. Зерттеу бөлігі
- В. Ұсыныстар
- Г. Қорытында

29. Оқиға орнында мәсітті қарап-тексеру сатыларын көрсетініз.

- А. Алдын-ала
- Б. Статикалық
- В. Қорытында
- Г. Динамикалық

30. Денсаулыққа ауыр зиян келуі барысында еңбек қабілетін тұрақты түрде жоғалтуын көрсетініз.

- А. 33% көбірек
- Б. 50% көбірек
- В. 10-нан 30%
- Г. 10% кем

Білім алушылардың білімдерін бағалау критерийі:

Білім алушылардың білімін бағалау семестр ішінде ағымды, рейтингтік және қорытынды бақылау түрлерін өткізу нәтижелері пайыздық көрсеткішімен бағаланады.

Ағымдық бақылау – білім алушылардың білімін жүйелі түрде жекелеген сұрақтар мен тақырыптар бойынша, семинар және БОӨЖ сабақтарында ауызша немесе тест нысанында сұрау жүргізу арқылы, БОЖ және БОӨЖ тапсырмаларын орындауы бойынша бағаланады.

Рейтингтік бақылау – білім алушылардың оқу жетістіктерін аяқталған тақырыптар, бағдарлама тараулары бойынша коллоквиум және тест өткізу түрінде тексеріледі.

Рейтингтік бақылауға барлық тапсырмаларды және ағымдық бақылаудың барлық нысаны бойынша оң баға алған білім алушылар ғана жіберіледі.

Семестрлік рейтинг ағымдық және рейтингтік бақылау қосындысының максималды 60 % құрайды.

Семестр ішінде екі аттестация өткізіледі.

Пән бойынша қорытынды бақылау (емтихан) компьютерлік тестілеу нысанында өткізіледі. Білім алушы емтиханды максималды 40 % тапсыра алады.

Пән бойынша қорытынды баға семестрлік рейтинг және емтихан нәтижесінің қосындысының баллдық рейтингісімен анықталады.

«А», «А-» («өте жақсы») – егерде білім алушы бағдарламалық материалды толық және терең меңгеріп, оны бірізділікпен, жеткілікті түрде, білгірлік таныта отырып айта білсе, жауап беру кезінде бөгелмей, алдына қойған міндеттерді еркін орындап, монографиялық материалдармен жұмыс істеуде білімін көрсетсе, тәжірибелік жұмыстарды орындауда жан-жақты дағдылықты иемденсе, сондай-ақ материалды жинақы түрде қателеспей айта білуде шеберлік байқатқанда осындай баға қойылады;

«В+», «В», «В-» («жақсы») – егерде ол бағдарламалық материалды тыңғылықты білсе және сұрақтарға жауап бергенде елеулі дәлсіздіктер жібермей, теориялық қағидаларды дұрыс қолдана, практикалық тапсырмаларды орындау барысында қажетті дағдылармен көзге түскенде осындай баға қойылады;

«С+», «С», «С-», «D+», «D» («қанағат») – білім алушы тек негізгі материалды меңгеріп, бөлек детальдарды білмей, кейбір дәлсіздіктер келтірсе, бағдарламалық материалды айту барысында бірізділікті бұзып, практикалық тапсырмаларды орындау барысында қиналғанда қойылатын баға;

«F» («қанағаттанарлықсыз») – егерде білім алушы бағдарламалық материалдың көп бөлігін білмесе, елеулі қателіктер келтірсе және практикалық тапсырмаларды қиындықпен орындаса осындай баға қойылады.

Осындай критерийлерді оқытушы емтихандық бағаны қою кезінде де басшылыққа алады.

Білім алушылардың білімі, шеберлігі және дағдылары төмендегідей жүйемен бағаланады:

Әріптік жүйе бойынша бағалау	Балдардың сандық эквиваленті	Пайыздық мазмұны	Дәстүрлі жүйе бойынша бағалау
A	4,0	95-100	үздік
A-	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	жақсы
B	3,0	80-84	
B-	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	қанағат
C	2,0	65-69	
C-	1,67	60-64	
D-	1,33	55-59	
D	1,0	50-54	
F	0	0-49	қанағаттанарлықсыз

2.13. Пән бойынша емтихан сұрақтары

1. Медициналық қызметкерлердің құқықтары мен міндеттері қандай?
2. Сот психиатриясының міндеттері?

3. Медицина тәжірибесінде жағымсыз нәтиже қалай бағаланады?
4. Қылмыстық және азаматтық процесіндегі сот-психиатриялық сараптамасының міндеттері? Сот-психиатриялық сараптама мекемелері?
5. Қылмыстық процесінде сот-психиатриялық сараптамасының түрлері?
6. Қандай дәрігерлік қателіктері болады?
7. Қандай аурулар ятрогендік ауруларға жатады?
8. Медицина тәжірибесінде жазатайым жағдай ретінде не түсіндіріледі?
9. Медицина қызметкерлерінің кәсіби қылмыстарына қандай қылмыстар жатқызылады?
10. Криминалды абортқа сараптама кезінде сот-медициналық сараптамасының қандай негізгі сұрақтары шешіледі?
11. Сот-психиатриялық сараптаманың міндетті түрлері?
12. Медицина қызметкерлерімен абайсызда жасалған қылмыстарына қай қылмыстары жатқызылады?
13. Қандай объектілер заттай дәлелдемелер ретінде болуы мүмкін?
14. Заттай дәлелдемелерге сот-медициналық сараптамасы қайда жүргізіледі?
15. Заттай дәлелдемелерді сот-медициналық сараптамасына жіберудің тәртібі қалай?
16. Ойдың бұзылуы. Сандырақтаудың түрлері.
17. Қан дақтарына қандай жағдайда сот-медициналық сараптамасы жүргізіледі?
18. Заттай дәлелдемелерде қанның болуын қандай әдістермен белгілейді?
19. Шизофрения. Азаматтық және қылмыстық процестегі сот-психиатриялық бағалау.
20. Қандардың қандай іздері бар?
21. Қанды зерттеу кезінде сот-медициналық сараптамасымен қандай сұрақтар шешіледі?
22. Аффективтік естен адасу.
23. Невротикалық және стресспен байланысты бұзылулар?
24. Ажалдың қандай түрлері, тегі және санаттары болады?
25. Органикалық психикалық бұзылулар. Соттық-психиатриялық бағалау?
26. Зорлықпен өлтіру деп не аталады?
27. Қарапайым өлім деп не аталады?
28. Тұлғаның бұзылуы. Соттық-психиатриялық бағалау?
29. Клиникалық және биологиялық өлім қалай сипатталады?
30. Адам өлімінен кейін қандай белгілер жүреді?
31. Психоактивті нәрселерді пайдалану нәтижесінде психикалық бұзылулар. Соттық-психиатриялық бағалау?
32. Мәйіттегі алғашқы белгілерге нелер жатады?
33. Мейіттегі кейінгі белгілерге нелер жатады?
34. Құқық қабілеттілік пен әрекет қабілеттілік түсінігі?
35. Мәйіттегі белгілер арқылы қазаға ұшырау уақыты қалай анықталады?
36. Мәйітті анықтау орны бойынша кіммен қарап-тексеру жүргізіледі?

37. Мәйітті анықтау орны бойынша оны қарап-тексерудің тәртібі қандай?
38. Оқиға орнында мәйітті қарап-тексеру барысында қандай ерекшеліктерге назар аударуы керек?
39. Өлімнің әртүрлі жағдайына қарай мәйітті қарап-тексеру барысында қандай ерекшеліктерге назар аудару қажет?
40. Кешенді сот-психиатриялық сараптама түсінігі?
41. Мәйітті анықтау орны бойынша заттай дәлелдемелерді табу және алудың тәртібі қандай?
42. Сот психиатриясының қағидалары мен процестік негіздері.
43. Мәйітті оқиға орнында қарап-тексеру кезінде сот-медициналық сарапшысымен қандай негізгі сұрақтары шешіледі?
44. Мәйітке сот-медициналық сараптама қандай құжатқа сәйкес жүргізіледі?
45. Мәйітке сараптама жүргізу кезінде сот-медициналық сараптамасымен қандай негізгі сұрақтар шешіледі?
46. Кәмелетке толмағандардың сот-психиатриялық сараптамасы?
47. Тірі адамдарға сот-медициналық сараптама жүргізудің тәртібі қандай?
48. Тірі адамдарға сот-медициналық сараптама жүргізудің қандай ерекшеліктері бар?
49. Денсаулыққа дене жарақаты ауырлық деңгейіне сараптама қандай заңдармен және нормативті құқықтық актілермен жүргізіледі?
50. Денсаулыққа келтірілген дене жарақатының ауырлық деңгейіне сараптама жүргізуде сарапшы қандай әдістерді қолданады?
51. Денсаулыққа келтірілген дене жарақатының ауырлық деңгейі ҚР ҚК қалай ажыратылады?
52. Денсаулыққа келтірілген дене жарақаттарының ауырлығын жіктеуші белгілері ретінде не тадылады?
53. Сот-медицинасында оттегі жетіспеушілігінің қандай түрлерін зерттеледі?
54. Оттегінің жетіспеушілігі қандай нысандарда көрініс табады?
55. Олигофрения мәні мен түрлері.
56. Гипоксия кезінде мәйіттің қандай белгілері өрбиді?
57. Сот медицинасында оттегі жетіспеушілігінің қандай түрлері дамиды?
58. Асылу кезінде сот-медициналық сараптамасымен қандай негізгі сұрақтар шешіледі?
59. Маниакальды-депрессивті психоздың пайда болу жағдайы мен белгілері.
60. Жіппен қылқындыру, қолмен қылқындыру, мұрын және ауыз қуыстарын жабу кезінде сот-медициналық сараптамасымен қандай негізгі сұрақтары шешіледі?
61. Ағым процесінің реакциялық күйі, белгілер?
62. Сусымалы заттармен және тағамды қоспалармен, бөгде заттармен буындыру кезінде сот-медициналық сараптамасымен қандай негізгі сұрақтар шешіледі?
63. Энцефалит түсінігі, пайда болу жағдайы мен белгілері?

64. Кеудесінен және ішінен басу кезінде сот-медициналық сараптамасымен қандай негізгі сұрақтар шешіледі?
65. Сот медицинасында батыру деп нені атайды?
66. Мәйіттің суда болуының мерзімі қандай белгілерімен анықталады?
67. Орталық жүйке жүйесінің сифилитикалық аурулары. Ағып кетудің пайда болуы мен процесі?
68. Батыру кезінде сот-медициналық сараптамасымен қандай негізгі сұрақтары шешіледі?
69. Сот медицинасында зақым деп нені атаймыз?
70. Сот-медицина тәжірибесінде жарақаттың қандай түрлері кездеседі?
71. Механикалық жарақат нәтижесінде қандай зақымдар пайда болады?
72. Қарудың және механикалық туындауының нәтижесінде зақымдар қалай жіктеледі?
73. Жарақаттың пайда болу механизімі қалай белгіленеді?
74. Психикалық науқастың қоғамға-қауіпті әрекетінің түсінігі?
75. Механикалық жарақаттардың сараптамасында зерттеудің қосымша қандай әдістері қолданылады?
76. Механикалық зақым келу барысында адам ағзасында қандай функционалдық өзгерістер пайда болады?
77. Қаусыз адаммен қандай зақым келтіріледі?
78. Өтпейтін затпен қандай зақымдар келтіріледі?
79. Қабылдау, сана сезімнің бұзылуы?
80. Өтпейтін қарулармен келтірілген зақымдарға сот-медициналық сараптамасымен қандай сұрақтар шешіледі?
81. Сот медицинасында өткір қарулар қандай топтарға жіктеледі? Кесетін қарулармен қандай зақымдар келтіріледі?
82. Алкогольды психоз. Пайда болуы. Клиникалық нұсқалары.
83. Шанштын қарулармен қандай зақымдар келтіріледі? Шаншып-кесетін қарулармен қандай зақымдар келтіріледі?
84. Психикалық аурулардың симптоматологиясы?
85. Психикалық бұзылу түсінігі?
86. Шабатын қарулармен қандай зақымдар келтіріледі? Шаншып-шабатын қарулармен қандай зақымдар келтіріледі?
87. Аралайтын қарулармен қандай зақымдар келтіріледі?
88. Сылтаурату түсінігі. Сау тұлғаның психикалық сылтауратуын сот-психиатриялық бағалау?
89. Биіктен құлау кезінде қандай зақымдар келтіріледі?
90. Қылмыс істері бойынша сот-медициналық сараптамасының негіздері, тағайындаудың процесік тәртібі және өндірісі.

2.14. Құрастырғандар: ҚР ІІМ Б.Бейсенов атындағы Қарағанды Академиясы криминалистика кафедрасының профессоры, полиция полковнигі Б.С.Телемісов; кафедра оқытушысы, полиция капитаны Д.Ә.Жакудаев; кафедра оқытушысы, полиция аға лейтенанты Ж.Е.Айтжанов.